

Ján Šimulčík

ZÁPAS
o svedomíe

Hladovka študentov bohosloveckej fakulty v roku 1980

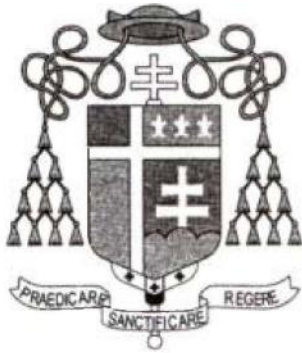
Kto zažil svoj osobný zápas o svedomie, určite mi dá za pravdu, že riešenia v rôznych situáciách neprichádzajú ľahko. Vnútorň zápas s tým späť očisťuje a vytvára nové hodnoty. Záleží iba na človeku, či chce túto kapitolu svojho života dočítať až do konca. Pravda o sebe samom bolí, ale dáva silu kráčať ďalej, aj za cenu obetí, ktoré prináša. Po vnútornom víťazstve nasledujú osobné víťazstvá, navonok možno neviditeľné, ale o to cennejšie pre človeka. K zápasu o svedomie patrí sloboda. Kto nedokáže akceptovať slobodu iných, nie je hoden pokoja a lásky, ktoré táto sloboda prináša. A akceptovať slobodu iných dokážeme vtedy, ak ju objavíme sami v sebe. Zápas o svedomie je zároveň zápasom o vnútornú slobodu.

Keď som začal písať knihu o hladovke bohoslovcov, vôbec som nepredpokladal, že sa predo mnou otvorí práve vyššie spomínaný svet. Rozhodovania bohoslovcov v rôznych situáciách, ktoré priniesla hladovka v roku 1980 neboli jednoduché. Určite to mnohých stálo niekoľko prebdených nocí, stále pýtanie sa seba samých, čo je teraz správne, kde je pravda. Osobný zápas si musel každý prežiť sám. Aj s prehrami a víťazstvami.

Po vyhraných vnútorných zápasoch prichádza sloboda. Želám všetkým čitateľom veľa víťazstiev.

Ján Šimulčík

V Bratislave 4. januára 2001

Vážení čitatelia,

pri pohľade na obdobie dejín Cirkvi na Slovensku v rokoch 1948–1989 s úctou konštatujeme odvahu, hrdinstvo, obeť i mučeníctvo mnohých veriacich laikov i duchovných. Medzi nich patria i seminaristi, o ktorých sa píše v knihe, ktorú práve držíte v rukách. Popri odvahe v nej nájdete i ľudskú slabosť, ktorá sa prejavila v strachu, kompromisoch, dokonca aj v zámere profitovať z danej situácie.

Postoje a udalosti nechceme hodnotiť čierno-bielo. Popri mučeníkoch boli počas obdobia totality aj pády i zlyhania. Povedať: „Zlyhal som.“, „Zlyhali sme.“ oslobodzuje. A potom je na mieste povedať: „Prosíme o odpustenie“. Ale to musíme zostúpiť do najvnútornejších hlbín svojho svedomia. Ak by sme toto v Cirkvi nedokázali povedať, je otázne, či dokážeme duchovne rásť.

Chceme mať odvahu vidieť svoje dejiny tak, ako sa odohrali: vážime si odvážnych, riskujúcich, nepohrdame tými, ktorí boli slabí alebo stáli bokom. Akceptujeme postoje nezainteresovaných a nechceme profitovať z toho, že „sme trpeli“.

Osobne ma zaujímajú aj osudy seminaristov-hladovkárov, organizátorov, vylúčených... Verím, že tí, ktorí sa stali kňazmi, sú dobrí kňazi, hodní činu, ktorý vtedy vykonali...

Po prečítaní knihy Zápas o svedomie okrem iného prideme k poznaniu, že pravdu o sebe samých by sme nemali skrývať a tváriť sa, že aj chyby a zlyhania predstavených nie sú našimi dejinami. Aj tmavé stránky sú výzvou, výzvou k zmene a vnútornému rastu. A my chceme rásť. Iba v pravde možno objaviť Boha.

Košice, 29. 1. 2001

Arcibiskup Alojz Tkáč

II. Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta

Bohoslovecká fakulta

Po prebratí moci komunistickou stranou v roku 1948 sa zmenil aj prístup štátu k bohosloveckým fakultám. V Čechách a na Slovensku mohol existovať iba jeden seminár s fakultou. Všetky ostatné boli zrušené. V Bratislave bola zriadená Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta (CMBF), ktorá nepatrila ani k jednej štátnej univerzite.

Vládne nariadenie z roku 1950, ktorým sa zaviedla nová organizácia bohosloveckého štúdia, platilo aj počas normalizácie. Štát naďalej zasahoval a ovplyvňoval život na fakulte a v seminári. Na všetko bolo treba už spomínaný štátny súhlas. Štát chcel mať v seminári všetko pod kontrolou. Po cirkevnej stránke fakultu riadil Zbor ordinárov Slovenska a po stránke štátnej Ministerstvo kultúry SSR, Sekretariátom pre veci cirkevné.¹

Počas rokov 1968–1969 cirkev prijala toľko uchádzačov, koľko ona považovala za vhodné. Časy sa však menili, a preto sa v roku 1970 zmenili aj smernice o prijímaní na bohosloveckú fakultu. Uchádzači sa opäť prijímali so «zreteľom na plánované potreby cirkvi». ² „Plánované potreby cirkvi“ plánoval štát, a nie cirkev. Štát určoval počet prijatých uchádzačov (tzv. numerus clausus). Na teológiu nemohol byť prijatý maturant s technickým zameraním alebo absolvent vysokej školy. Boli prijímaní iba absolventi gymnázií, čo už bola prvá veľká selekcia uchádzačov. Tým sa prvotná selekcia neskončila. Riaditeľ Sekretariátu pre veci cirkevné pri MK SSR K. Homola uvádza, že pri prijímaní nových uchádzačov sa «vychádza z politicko-občianskeho hodnotenia kandidátov. Školy, MNV [miestny národný výbor] podávajú svoje hod-

¹ KRAJČI, J.: Študijný a organizačný poriadok fakulty. In: Duchovný pastier. č. 6, 1971, s. 250.

² Vládne nariadenie č. 112/1950 Zb., § 9, čl. 1.

notenie kandidátov na ONV [okresný národný výbor] a ten zase na KNV [krajský národný výbor], ktorý pošle celý materiál MK [ministerstvo kultúry]».³ Zrejme na poslednej inštancii sa rozhodlo, kto bude prijatý, ostatné pohovory boli formálnou záležitosťou. V určitom období bolo treba k prihláške priložiť odporúčanie riaditeľa školy alebo zamestnávateľa, avšak riaditelia škôl z ideologických príčin takéto odporúčanie odmietali vydávať. Prihláška ich žiaka by poukazovala na zlú ideologickú prácu na škole, za čo bol zodpovedný aj riaditeľ.⁴

Štátna bezpečnosť (ŠtB) chcela mať medzi novoprijatými bohoslovcami tiež svojich ľudí, ktorí by donášali na svojich spolužiakov a profesorov. Mnoho uchádzačov pred pohovormi navštívili príslušníci Štátnej bezpečnosti, ktorí im ponúkali za spoluprácu prijatie na CMBF. Niektorí súhlasili, iní odmietli, čo pre nich znamenalo neprijatie.⁵

Nepísaným pravidlom pri prijímaní bolo aj to, že sa uprednostňovali uchádzači z farností, kde sa kňaz zúčastňoval na zasadnutiach ZKD PIT. Predpokladal sa pozitívny príklad kňaza aj v tejto „spoločenskej“ otázke.

Veľký počet bohoslovcov prijatých v rokoch 1968–1969 sa podarilo neprijímaním v ďalších rokoch umelo znižovať. Tento „numerus clausus“ kritizovali vtedajší biskupi a žiadali prijať na teológiu viac študentov. Stav sa zhoršoval do takej miery, že na konci sedemdesiatych rokov počet študujúcich na CMBF klesol oproti Pražskej jari viac ako o polovicu. Po roku 1977 začal počet prijatých stúpať. Ani to však nespomalilo zvyšovanie sa priemerného veku kňazov, ktorý bol na konci osemdesiatych rokov vyše šesťdesiat rokov. Išlo o riešenie tridsaťročného problému, ten sa však nedal vyriešiť za niekoľko rokov.⁶

Celý prihlasovací proces na CMBF by sa dal zhrnúť do dobového vtipu: Pán Novák, praktizujúci katolík, vstúpil do komunistickej strany. Prekvapení priatelia sa ho pýtali: „Čo sa ti stalo?“ – Pán Novák pokojne odpovedal: „Nič, len chcem, aby mi syna prijali na bohosloveckú fakultu.“

³ A BB, Zápis z pohovoru ZOS na MK v Bratislave dňa 20. 6. 1975, s. 5.

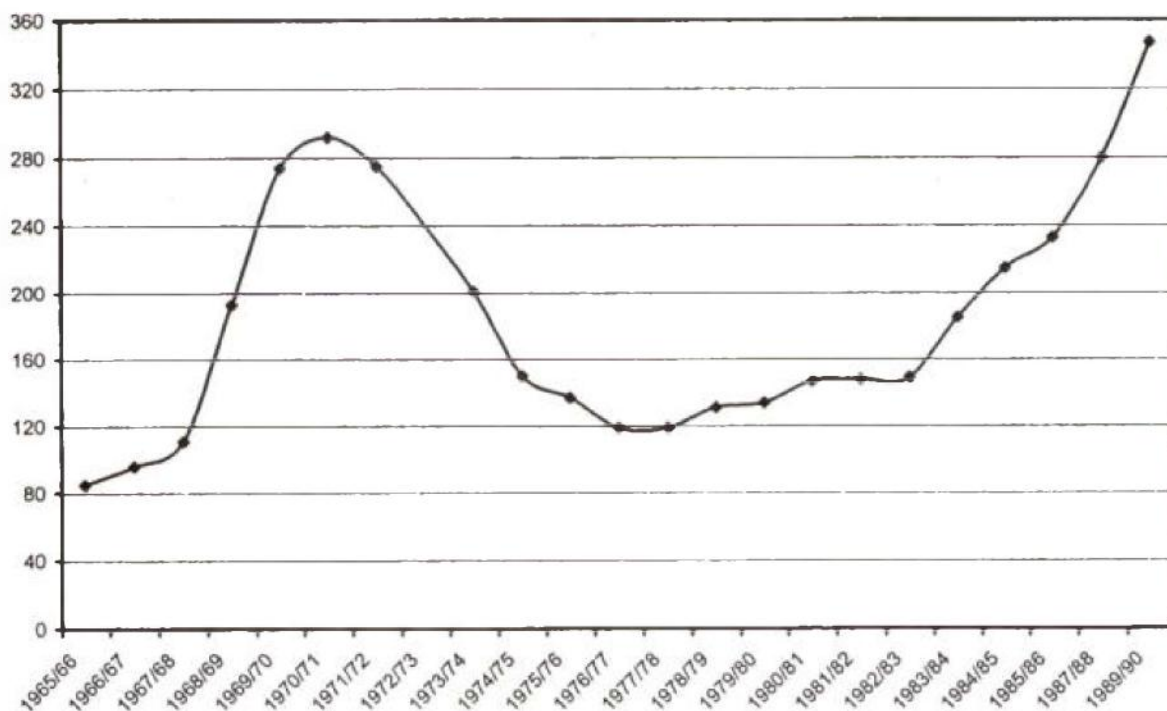
⁴ A BB, Zápisnica z porady ZOS, konanej v dňoch 5. – 6. 3. 1974 v Charitnom domove v Dolnom Smokovci, s. 3.

⁵ Pozri napríklad spomienky F. Novajovského. ŠIMULČÍK, J.: Zápas o nádej. Z kroniky tajných kňazov 1969–1989. Prešov : Vydavateľstvo Michala Vaška, 2000, s. 112 – 122.

⁶ Tabuľka počtu študujúcich bohoslovcov bola zostavená z údajov prezentovaných na zasadaniach Fakultnej rady CMBF a ZOS. Počet v roku môže byť rozdielny od iných oficiálnych dokumentov, čo zapríčinilo napr. vylúčenie niekoľkých bohoslovcov alebo návrat zo základnej vojenskej služby.

Počet študentov CMBF v Bratislave v rokoch 1965 – 1990			
Rok	Počet bohoslovcov	Rok	Počet bohoslovcov
1965/66	85	1977/78	119
1966/67	96	1978/79	131
1967/68	111	1979/80	134
1968/69	193	1980/81	147
1969/70	274	1981/82	148
1970/71	292	1982/83	149
1971/72	275	1983/84	185
1973/74	201	1984/85	215
1974/75	150	1985/86	233
1975/76	137	1987/88	280
1976/77	119	1989/90	347

Tabuľka č. 2

Graf č. 1: Počet študentov CMBF v Bratislave v rokoch 1965–1990

Život v seminári

Po prečítaní predchádzajúceho textu by sa mohlo zdať, že na bohosloveckú fakultu sa dostali iba ľudia, ktorí kolaborovali s režimom, neschopní a bez vlastného názoru. Nebolo to tak. Aj napriek veľkému výberu sa tu stretli študenti, ktorí sa nebáli prejaviť svoj názor. Na to, čo si dovolili študenti CMBF, nemala počas normalizácie odvahu žiadna iná skupina študentov.

Treba však poznamenať, že sa tam dostali aj ľudia zo spomenutej prvej skupiny. Práve to dotváralo celú atmosféru života na CMBF. Bohoslovci medzi sebou utvárali malé skupinky ľudí, ktorí sa navzájom poznali a mohli si dôverovať. Tým sa chránili od možných únikov informácií. Medzi bohoslovcami neexistovala úplná dôvera. Zapríčiňovala to doba, lebo niektorým pomohli sa dostať do seminára ľudia zo ZKD PIT, čo poukazovalo na ich nedôveryhodnosť. Iným mohla pomôcť aj ŠtB.⁷ Celkovú atmosféru asi najlepšie charakterizujú slová biskupa J. Gábriša: «...môžeme prijať iba niekoľko bohoslovcov a potom musíme tam trpieť aj takých, čo by mali zo seminára odísť.»⁸

Prijatí bohoslovci si boli vedomí, že môžu študovať za ďalších päť, ktorých štát neodporučil. To ich v istom zmysle vo svedomí zavazovalo dokončiť školu a byť vysvätení za kňazov. Ani táto zodpovednosť ich nezbavovala povinnosti konať v rôznych situáciách podľa svedomia.

Väčšina predstaviteľov CMBF boli kňazi spätí so ZKD PIT. V počiatočných rokoch združenia bol dekan CMBF predsedom slovenského ZKD PIT. Ich angažovanosť v tomto združení oslabovala dôveru bohoslovcov. Inokedy ku strate svojej prirodzenej autority prispievali sami. Potom zo strany bohoslovcov ostávala iba poslušnosť podľa zákona, a nie uznanie. Aspoň niekoľko malých príbehov zo života bohoslovcov:

7. mája 1974 našiel vtedajší vicerektor bohoslovcov Stanislava Podlipu a Bartolomeja Salku, poslucháčov piateho ročníka, ako o 21.45 hod. prepisovali na rozmnožovacie blany knihu *Kto je Kristus*. To, že niekto prepisoval v seminári knihu *Kto je Kristus*, ktorá bola vydaná v zahraničí, sa pokladalo za priestupok. Obsah sa považoval za politicky nevhodný. Vzhľadom na túto závažnosť, ako i na prípravu na rozmnožovanie, udalosť bola

⁷ Napríklad v roku 1988 sa v správe ŠtB píše: «Na úseku práce s agentúrnym aparátom v oblasti nových verboviek v I. štvrtroku získaných 5 nových TS – do problematiky cirkvi – CMBF.» Archív Úradu dokumentácie a vyšetrovania zločinov komunizmu v Prahe, Informácia o bezpečnostnej situácii a aktuálnych otázkach práce 2. odboru XII. S ZNB Bratislava za I. štvrtrok 1988 zaslaná X. správe ZNB, analyticko-informačnému, plánovaciemu a kontrolnému odboru dňa 21. 3. 1988, s. 7.

⁸ A BB, Zápisnica z porady biskupov a ordinárov SSR dňa 16. 6. 1977, konanej v miestnostiach CMBF v Bratislave, s. 3.

Obsah

Úvod autora.....	7
Príhovor arcibiskupa Alojza Tkáča.....	9
I. Normalizácia.....	11
Zmeny.....	11
Združenie katolíckych duchovných Pacem in terris.....	14
Štát a ZKD PIT.....	18
II. Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta.....	23
Bohoslovecká fakulta.....	23
Život v seminári.....	24
Malá hladovka.....	28
ZKD PIT a CMBF.....	34
Piataci.....	35
Fakultný spolok.....	37
III. Hladovka.....	43
Podnety.....	43
Rozhovory a prípravy.....	44
Hladovka.....	45
Aktivity pokračujú.....	47
Predstavení.....	48
VOSR.....	50
Okolie.....	50
Zbor ordinárov Slovenska.....	51
Udalosti pokračujú.....	52
Pohľady štátu.....	53
Prázdniny.....	55
Ľady sa pohli.....	56
Koniec prázdnin.....	59
Nástup bohoslovcov.....	60
Zápas o svedomie.....	62
Odvolania.....	67
Život v seminári.....	68
Protesty.....	69
Spoločné stretnutia.....	71
Školský rok 1981/82.....	73

Pokusy	76
Zhodnotenie	76
IV. Život pokračuje.....	81
ZKD PIT po hladovke.....	81
Muži ZKD PIT.....	82
Zákaz ZKD PIT	82
Sloboda	84
Zoznam príloh	87
Príloha č. 1.....	88
Príloha č. 2.....	91
Príloha č. 3.....	93
Príloha č. 4.....	95
Príloha č. 5.....	96
Príloha č. 6.....	98
Príloha č. 7.....	100
Príloha č. 8.....	104
Príloha č. 9.....	106
Príloha č. 10.....	108
Príloha č. 11.....	110
Príloha č. 12.....	113
Príloha č. 13.....	115
Príloha č. 14.....	116
Príloha č. 15a.....	117
Príloha č. 15b	120
Príloha č. 15c.....	124
Použité skratky	127
Menný register	129